

رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با نحوه‌ی گذران اوقات فراغت اعضای هیأت علمی دانشگاه

علوم پزشکی اصفهان مبتنی بر فعالیت‌های بدنی*

جهانگیر کریمیان^۱، تقی آقا حسینی^۲، شهرام عرفوفزاد^۳، سید مرتضی موسوی نافچی^۴

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: امروزه اهمیت سرمایه‌ی اجتماعی در جامعه بیش از پیش احساس می‌شود و از سوی دیگر اوقات فراغت و فعالیت‌های بدنی به عنوان یکی از مهم‌ترین مولدهای سرمایه‌ی اجتماعی مورد توجه قرار دارد. از این رو این پژوهش به تعیین رابطه‌ی بین سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان پرداخته است.

روش بررسی: این مطالعه از نوع توصیفی همبستگی بود که در سال ۱۳۹۱ خورشیدی انجام گرفت. گردآوری داده‌ها از طریق دو پرسش‌نامه انجام گرفت. پرسش‌نامه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی بر اساس مدل SCAT (SCAT) Socia Capital Assocaition Tool و هم‌چنین پرسش‌نامه‌ی اوقات فراغت محقق ساخته که روایی صوری و محتوای آن‌ها مور تأیید صاحب‌نظران قرار گرفته است و نیز پایایی آن‌ها با استفاده از روش ضریب Cronbach's alpha به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۲ به دست آمده است. حجم نمونه با یک مطالعه‌ی مقدماتی و با استفاده از فرمول Cochran's ۱۵۰ نفر در نظر گرفته شد که به روش طبقه‌ای تصادفی با توجه به متغیر جنسیت و دانشکده انتخاب گردید.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین ترکیبی از مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی شامل (تعهد، نگرش، اعتماد، مشارکت، ارتباط متقابل، هنجارهای اجتماعی و یک‌پارچگی) با میزان و نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغت فیزیکی رابطه وجود دارد ($R=0/659$, $Pvalue=0/001$). هم‌چنین نتایج نشان داد که از مؤلفه‌ها، فقط مؤلفه‌ی تعهد با ضریب بتای ($B=0/293$, $Pvalue=0/044$) و هنجارهای اجتماعی با ضریب بتای ($B=0/196$, $Pvalue=0/047$) معنی‌دار بوده و سایر مؤلفه‌ها معنی‌دار نبوده‌اند.

نتیجه‌گیری: ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت و شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی و عضویت در آن‌ها شرایطی را فراهم می‌سازد تا فرد با تعامل و برقراری ارتباط با سایر افراد و احساس تعلق به گروه، منافع و مصالح جمع را محترم بشمارد. این چنین فعالیت‌ها می‌تواند باعث افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی و مؤلفه‌های آن در بین افراد گردد.

واژه‌های کلیدی: سرمایه‌ی اجتماعی؛ فعالیت بدنی؛ فعالیت‌های اوقات فراغت

پذیرش مقاله: ۹۲/۹/۵

اصلاح نهایی: ۹۲/۹/۴

دریافت مقاله: ۹۱/۱۲/۲۲

ارجاع: کریمیان جهانگیر، آقا حسینی تقی، عرفوفزاد شهرام، موسوی نافچی سید مرتضی. رابطه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی با نحوه‌ی گذران اوقات فراغت اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان مبتنی بر فعالیت‌های بدنی. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۳؛ ۱۱(۲): ۲۵۹-۲۵۱.

مقدمه

انسان در طول حیات خود همواره با مسایل متعدد و متنوعی مواجه بوده و برای برطرف نمودن آن‌ها تلاش‌های فراوانی کرده است. امکانات متعددی که انسان امروزه از آن‌ها برخوردار است، نتیجه‌ی کوشش‌ها و حتی فداکاری‌های گذشتگان است، لکن خود انسان معاصر هم مسایلی دارد که از لحاظ تنوع و پیچیدگی کم‌تر از مسائل گذشتگان نیست و همین مسایل در دو دهه‌ی اخیر بیش از گذشته مورد توجه

^۱ این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی شماره‌ی ۲۲۱۲۵۲ معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد است.
۱- دانشیار، تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران
۲- استادیار، مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان (پردیس شهید باهنر اصفهان)، اصفهان، ایران
۳- استادیار، تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه فرهنگیان (پردیس شهید باهنر اصفهان)، اصفهان، ایران
۴- کارشناسی ارشد، تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده‌ی مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، گروه عمومی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده‌ی مسؤول)

Email: mrtzmsv@gmail.com

Putnam، سرمایه اجتماعی را این گونه تعریف کرده است: «سرمایه اجتماعی، مجموع منابعی است که از طریق روابط بین افراد، شبکه‌های اجتماعی و هنجارهای متقابل و اعتماد تولید می‌شود. سرمایه اجتماعی به بیان ویژگی‌هایی از یک سازمان و یا یک ساختار اجتماعی می‌پردازد. ویژگی‌هایی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که جامعه را در فعالیتهای هماهنگ کارآمد می‌سازد و انجام کارهای بزرگی را که بدون وجود سرمایه اجتماعی دست‌نیافتنی هستند، ممکن می‌سازد» (۷).

بدون تردید میزان سرمایه اجتماعی جامعه برآیندی از سرمایه‌های اجتماعی گروه‌های کوچک می‌باشد که در بین اقشار مختلف جامعه متفاوت است و انتظار می‌رود گروه‌های حرفه‌ای و شغلی مختلف با توجه به میزان دانش، نگرش و سرمایه‌گذاری به عمل آمده توسط جامعه بر روی آنان از سطوح مختلفی از این متغیر اجتماعی بهره برده باشند. تحقیقات نشان می‌دهد ورزش برای توسعه‌ی بهتر جامعه و پیامدهای شهروندی ضروری است و همچنین ورزش‌های فراغتی در ایجاد و افزایش سرمایه اجتماعی نقش مهمی دارد (۸). اساتید نیز به دلیل نقش کلیدی، سازنده و تأثیرگذاری که روی قشر جوان هر کشوری دارند، اعمال، گفتار و رفتار آن‌ها زیر ذره‌بین قرار گرفته و هر حرکت کوچک آنان از دیده‌ها پنهان نمی‌ماند. این روند نشان می‌دهد که پرورش ذهن برای این طبقه، حساس‌تر از سایر مشاغل است. نتیجه‌ی آن که میزان سرمایه اجتماعی و گذراندن مطلوب اوقات فراغت برای اساتید به عنوان یک ضرورت قلمداد خواهد شد (۹).

چگونگی اوقات فراغت و ماهیت فعالیتهای مرتبط با آن در گروه‌های اجتماعی، به دلایل انگیزه‌های متعدد و متنوعی چون سطح آگاهی، دانش، نگرش، هنجارها و ارزش‌های اجتماعی حاکم بر گروه‌های اجتماعی صورت می‌گیرد. بدین ترتیب نحوه گذران اوقات فراغت گروه‌های اجتماعی مختلف تحت تأثیر سرمایه اجتماعی، شکل خاصی به خود می‌گیرد که بر افراد و گروه‌های مرتبط اجتماعی دیگر نیز تأثیر گذاشته و منجر به پیامدهای اجتماعی فرهنگی خاصی

قرار گرفته است. فیلسوفان، دانشمندان و صاحب‌نظران به تحلیل و تعدیل آن‌ها پرداخته‌اند و هر کدام از دیدگاه خویش راه‌حلهایی را پیشنهاد کرده‌اند. از آن جمله مسأله‌ی اوقات فراغت و گذران این اوقات می‌باشد که با تحولات اجتماعی و پیشرفت علوم و فن‌آوری به عنوان یک مسأله‌ی جدی اثرگذار در امور مختلف جامعه‌ی بشری مطرح است (۱).

فعالیت‌های اوقات فراغت به عنوان سرگرمی‌ها، تفریحات و فعالیت‌هایی که هنگام آسودگی از کار روزمره با شوق و رغبت انجام می‌گیرد، معنا شده است و کارکردهای اصلی آن را، رفع خستگی، سرگرمی، تفریح، رشد و شکوفایی شخصیت انسان بر شمرده‌اند (۲). Finix معتقد است که مسأله‌ی سرگرمی و اوقات فراغت، مسأله‌ی آزادی فرد است که طی آن به تفریح می‌پردازد (۳). فراغت شامل آن بخش از زمان فرد است که مقید به انجام تقاضای زیستی و امرار معاش نیست و شخص می‌تواند به شکل آزاد و اختیاری به برنامه‌های انتخاب شده خود بپردازد (۴). Carlson و همکاران در تعریف واژه‌ی تفریح پس از ذکر تعاریفی که توسط Brachr.Kaldv، Gary، Romney و Grbn بیان گردیده است، تفریح را چنین تعریف می‌نماید؛ تفریح هر نوع تجربه انتخاب شده‌ی داوطلبانه در اوقات فراغت است که فرد انتظار دارد با شرکت در آن به رضایت‌مندی، احساس لذت و مثبت بودن دست یابد (۵).

از سوی دیگر سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که امروزه در بررسی‌های اقتصادی و اجتماعی مطرح است. مفهوم سرمایه اجتماعی یک مفهوم بین رشته‌ای است. سرمایه اجتماعی ابتدا در رشته‌ی جامعه‌شناسی، سپس در رشته‌های مرتبط با اقتصاد مطرح و وارد ادبیات این رشته‌ها گردید. پس از آن در رشته‌ی مدیریت و تأثیر و نقش سرمایه اجتماعی در سازمان‌ها و اهمیت آن مورد توجه قرار گرفت. سرمایه اجتماعی را می‌توان حاصل روابط مبتنی بر تفاهم و اعتماد بین کارکنان و مدیران سازمان دانست و آن را به مجموع منابعی که در ذات روابط اجتماعی سازمان به وجود می‌آیند و زندگی اجتماعی را در سازمان دلنشین‌تر و مطلوب‌تر می‌سازند، اطلاق کرد (۶).

به دلیل تفاوت ورزش در کشورهای مختلف باشد و در نهایت ورزش در بسیاری از کشورها به عنوان اهرمی برای ترویج و توسعه سرمایه‌ی اجتماعی عمل می‌کند (۱۴). Collin و همکاران در مقاله‌ای با عنوان ورزش، فراغت، فرهنگ و سرمایه‌ی اجتماعی بیان می‌کنند که ورزش، فعالیت‌های فرهنگی و هنر ابزار مفیدی برای درگیر کردن مردم در تصمیم‌گیری‌های مؤثر بر محله و جامعه‌ی خود هستند و همچنین حضور و مشارکت مردم در جامعه نه تنها باعث ایجاد شبکه‌های قوی بلکه باعث افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی افراد می‌شود (۱۵). Lindstrom در مطالعه‌ای با عنوان «سرمایه‌ی اجتماعی، تمایل به افزایش فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت، دریافت همبستگی مثبتی بین عدم فعالیت‌های فیزیکی در اوقات فراغت و سطح پایین اعتماد در سرمایه‌ی اجتماعی افراد وجود دارد» (۱۶). Moor و Legh - Jones در تحقیقی با عنوان «سرمایه‌ی اجتماعی، مشارکت اجتماعی و عدم فعالیت فیزیکی در جمعیت بزرگ‌سالی شهری، دریافتند افرادی که در هیچ انجمن رسمی شرکت نمی‌کنند و به احتمال زیاد تحرک جسمی ندارند در مقایسه با افرادی که از سطح بالایی از مشارکت اجتماعی در انجمن‌ها و به تبع آن دارای فعالیت‌های فیزیکی هستند، از سرمایه‌ی اجتماعی بالاتری برخوردارند» (۱۷).

بدین ترتیب این پژوهش در نظر دارد با تعیین رابطه بین سرمایه‌ی اجتماعی و نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغت فیزیکی اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی، گامی در راستای شناسایی جنبه‌ای از ابعاد ناشناخته‌ی عوامل مؤثر بر سرمایه‌ی اجتماعی اعضای هیأت علمی بردارد. در نهایت می‌توان فرضیه‌ی اصلی تحقیق را این‌گونه بیان کرد که بین مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی و نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغت فیزیکی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.

روش بررسی

این مطالعه از نوع توصیفی همبستگی بود که بر روی ۶۸۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۱ خورشیدی انجام گرفت. حجم نمونه با یک

می‌گردد. زمان فراغت و تولید سرمایه‌ی اجتماعی، به واسطه‌ی بروز وجود روابط بین نسلی در اوقات فراغت جمع‌گرایانه نیز موضوع قابل اعتنایی است. به نظر Hemingway اوقات فراغت جمع‌گرایانه و بهره‌گیری مناسب از آن، زمانی که گروه‌های سنی مختلف را در بر می‌گیرد، ساز و کاری است که روابط بین نسلی در اشکال محدود و گسترده‌ی خود را تقویت می‌کند که به سرمایه‌ی اجتماعی درون گروهی و بین نسلی کمک می‌کنند (۱۰).

هر چند تحقیقات داخلی بسیار مختصری در ارتباط با دو مقوله‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت صورت گرفته است، اما می‌توان به پژوهش غفاری با عنوان تعامل سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت جوانان اشاره کرد. نتایج این تحقیق نشان داد که اوقات فراغت جمع‌گرایانه که به واسطه‌ی شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی نظیر ورزش و فعالیت‌های بدنی حاصل می‌شود، می‌تواند نقش بسیار مهمی در ایجاد و ارتقای سطح سرمایه‌ی اجتماعی افراد داشته باشد (۱۱). یافته‌های پژوهش شارع پور و حسینی‌راد نشان داد مؤلفه‌های ارتباط دوستانه، اعتماد و روابط همسایگی، همبستگی معناداری با مشارکت در فعالیت‌های ورزشی دارد (۹). در تحقیق دیگری پارسا مهر و جسمانی با عنوان نقش سرمایه‌ی اجتماعی بر مصرف ورزش دریافتند، بین سرمایه‌ی اجتماعی و مصرف ورزش ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد و نیز افراد با پایگاه اقتصادی و اجتماعی بالا تمایل کم‌تری به مصرف ورزش دارند (۱۲).

در خارج از کشور تحقیقات مفصل‌تری میان دو سازه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت صورت گرفته است. در پژوهشی Ward و Tampubolon با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی، شبکه‌ها و مصرف فراغتی نشان دادند که سرمایه‌ی اجتماعی، برآمده از دوستی‌ها و فعالیت‌های تفریحی ورزشی است (۱۳). در تحقیق دیگری Downward و همکاران (با عنوان ورزش، اعتماد و سرمایه‌ی اجتماعی، با تأکید بر این موضوع که اعتماد یکی از مؤلفه‌های اصلی سرمایه‌ی اجتماعی است، دریافتند اثرات ورزش بر اعتماد و سرمایه‌ی اجتماعی در تعداد خاصی از کشورها اتفاق می‌افتد و این شاید

مورد تأیید قرار گرفت. جهت محاسبه‌ی پایایی پرسش‌نامه‌ها با یک مطالعه‌ی مقدماتی (پایلوت) بر روی ۳۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی و با استفاده از ضریب Cronbach's alpha، به ترتیب برای سرمایه‌ی اجتماعی ۰/۹۲ و اوقات فراغت ۰/۸۲ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل توصیفی یافته‌ها از میانگین و انحراف معیار استفاده شد و برای تجزیه و تحلیل استنباطی یافته‌ها از آزمون کالوگروف اسمیرنوف برای آزمون نرمال بودن داده‌ها و رگرسیون چندگانه استفاده گردید. نتایج در سطح $(\alpha \leq 0/05)$ با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۷ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

نتایج آماری نشان داد از کل نمونه‌ی ۱۲۰ نفری، ۸۱ نفر (۶۷/۵ درصد) را مردان تشکیل داده بودند. از تعداد ۱۵۰ پرسش‌نامه‌ی توزیع شده در میان آزمودنی‌ها تعداد ۱۲۰ پرسش‌نامه تکمیل شد. یافته‌ها نشان داد با توجه به میانگین نمره‌ی سرمایه‌ی اجتماعی که برابر با $(\bar{X} = 3/82, S^2 = 0/541)$ ، میانگین نمره‌ی اوقات فراغت که برابر $(\bar{X} = 3/43, S^2 = 0/406)$ می‌باشد، می‌توان گفت که سرمایه‌ی اجتماعی سازمانی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و میزان اوقات فراغت فیزیکی افراد بالاتر از سطح متوسط می‌باشد.

مطالعه‌ی مقدماتی و پس از برآورد واریانس با استفاده از فرمول Cocran، ۱۵۰ نفر تعیین گردید و افراد به صورت طبقه‌ای تصادفی بر اساس جنسیت و نیز متناسب با تعداد اعضای هر دانشکده انتخاب شد. به طور مثال دانشکده‌ی پزشکی با ۳۸۸ نفر و ۵۸ درصد از حجم نمونه و دانشکده‌ی توان‌بخشی با ۳۰ نفر عضو (هیأت علمی) ۴/۵ درصد از حجم نمونه را به خود اختصاص داده بودند. برای سنجش سازه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی از پرسش‌نامه‌ی استاندارد سرمایه‌ی اجتماعی Krishna and Shrader (۱۹۹۸ میلادی) مبتنی بر مدل (SCAT) (۱۸)، در قالب ۴۷ گویه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) که شامل هفت مؤلفه (اعتماد، ارتباط متقابل، تعهد، نگرش، هنجارهای اجتماعی و یکپارچگی) می‌باشد استفاده شد، حداکثر نمره‌ای که آزمودنی می‌تواند کسب نماید ۲۳۵ و حداقل آن ۴۷ نمره بوده است و نیز از پرسش‌نامه‌ی محقق ساخته‌ی اوقات فراغت که شامل ۲۹ گویه در قالب ۲۰ سوال بسته به صورت طیف ۵ گزینه لیکرت و ۹ سوال باز در خصوص چگونگی گذران اوقات فراغت استفاده گردید. در این ابزار نیز حداکثر نمره‌ای که آزمودنی می‌تواند کسب نماید ۱۹۰ و حداقل آن ۳۸ نمره بوده است. در ضمن چون مقیاس اندازه‌گیری ۵ درجه‌ای بوده است، نقطه‌ی برش و حد متوسط، نمره‌ی ۳ در نظر گرفته شد. برای سنجش روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه‌ها با نظرخواهی از ۸ نفر از صاحب‌نظران دانشگاهی در زمینه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت،

جدول ۱: آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

متغیر	شاخص‌ها	N	Mo	Md	\bar{X}	S	Q1	Q3	Z	Pvalue
اوقات فراغت فیزیکی	۱۲۰	۳/۴۱	۳/۴۸	۳/۴۴	.۴۳	۳/۱۹	۳/۷۵	۱/۰۶	۰/۲۶۳	
سرمایه‌ی اجتماعی	۱۲۰	۳/۱۴	۳/۵۷	۳/۴۷	.۵۵	۳/۲۱	۴	۰/۸۳۲	۰/۴۹۳	

نرمال بودن داده‌ها رد نمی‌شود و می‌توان بیان داشت با احتمال ۹۵ درصد اطمینان، توزیع نرمات و داده‌های سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت از وضعیت نرمال و به‌هنجاری برخوردار هستند.

با توجه به مقادیر به‌دست آمده (جدول ۱) برای سرمایه‌ی اجتماعی $(Z=0/832, Pvalue \geq 0/05)$ و اوقات فراغت $(Z=1/06, Pvalue \geq 0/05)$ چون مقدار Pvalue از مقدار خطای $(\alpha=0/05)$ بیش‌تر است، بنابراین فرض صفر مبنی بر

آمده از لحاظ آماری معنی‌دار است و می‌توان این نتیجه را به جامعه‌ی آماری تعمیم داد (جدول ۲).

مقدار F مشاهده شده نیز با ۷ و ۱۱۲ درجه آزادی نشان می‌دهد ضریب همبستگی چند گانه و ضریب تعیین به دست

جدول ۲: تبیین اوقات فراغت فیزیکی بر اساس مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی (ANOVA)

Pvalue	F	میانگین مجموع مجذورات	درجه‌ی آزادی	مجموع مجذورات	
۰/۰۰۱	۱۲/۲۹۸	۲/۳۶۷	۷	۱۶/۵۶	بین گروهی
		۰/۱۹۲	۱۱۲	۲۱/۵۵۵	درون گروهی
			۱۱۹	۳۸/۱۲۲	کل

$R_{ADJ} = 0.399$
همبستگی سازگار شده

$R_2 = 0.435$
ضریب تعیین

$R = 0.659$
ضریب همبستگی

جدول ۳: ضرایب همبستگی تفکیکی مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی

Pvalue	T	Beta	Std. Error	B	متغیرها
۰/۰۷۴	۱/۸۰۳		۰/۴۰۰	۰/۷۲۲	مقدار ثابت
۰/۱۶۳	۱/۴۰۵	۰/۱۷۷	۰/۱۱۲	۰/۱۵۷	اعتماد
۰/۵۴۷	۰/۶۰۵	۰/۰۸۰	۰/۱۳۲	۰/۰۸۰	ارتباط متقابل
۰/۰۴۴	۲/۰۴۲	۰/۲۹۳	۰/۱۴۸	۰/۳۰۲	تعهد
۰/۶۷۶	۰/۴۱۹	۰/۰۵۰	۰/۱۳۲	۰/۰۵۵	مشارکت
۰/۹۰۰	۰/۱۲۵	۰/۰۱۶	۰/۱۳۴	۰/۰۱۷	نگرش
۰/۰۴۷	۲/۰۱۱	۰/۱۹۶	۰/۱۲۵	۰/۲۳۷	هنجارهای اجتماعی
۰/۶۵۸	-۰/۴۴۴	-۰/۰۴۶	۰/۱۴۳	۰/۱۴۳	یکپارچگی

بحث

تحلیل‌های آماری نشان داد ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کمی بالاتر از حد متوسط می‌باشد که در وضعیت ایده‌آل برای تضمین سلامت جسمانی و روانی افراد نیست. مدیران و متولیان سازمان می‌توانند با بررسی عوامل مؤثر بر میزان فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت افراد سازمان، شرایط مناسبی برای بهبود و افزایش سطح اوقات فراغت فیزیکی فراهم سازند. تحقیقات متعددی نشان داده‌اند که ورزش و فعالیت بدنی با کاهش در استرس، اضطراب، افسردگی و بد خلقی و افزایش در خوش خلقی یا سلامت روانی و احساسات تجدید حیات در ارتباط است. کارکرد اجتماعی تربیت بدنی و ورزش در توسعه و تحکیم روابط

مقدار ضریب همبستگی چند گانه (جدول ۳)، یعنی ترکیبی از مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی ۰/۶۵۹ و ضریب تعیین ۰/۴۳۵ می‌باشد. این ضریب نشان می‌دهد که ۴۳/۵ درصد از واریانس نمرات اوقات فراغت فیزیکی به وسیله‌ی ترکیبی از مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی قابل توصیف، توضیح و تبیین می‌باشد. هم‌چنین ضرایب بتا نشان می‌دهد، فقط مقدار ضرایب بتای مؤلفه‌ی تعهد ۰/۲۹۳ و ضریب بتای هنجارهای اجتماعی ۰/۱۹۶ می‌باشد که مقدار t به دست آمده برای آن‌ها حداقل در سطح ($\alpha=0/05$) معنی‌دار است ولی سایر مؤلفه‌های سرمایه‌ی اجتماعی از لحاظ آماری معنی‌دار نبوده است و بنابراین معادله‌ی پیش‌بینی اوقات فراغت فیزیکی را می‌توان به صورت زیر نوشت:

$$y = .293 x1 + .196x2$$

اجتماعی، کارکرد زیر بنایی و بنیادی است که در کل ساختار جامعه و روابط موجود در بین اقشار و احاد اجتماعی اثرات قابل توجهی بر جای می‌گذارد (۱، ۸، ۱۱، ۱۹).

با توجه به میانگین نمره‌ی سرمایه‌ی اجتماعی اعضای هیأت علمی که کمی بالاتر از سطح متوسط بوده است، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که دانشگاه علوم پزشکی اصفهان از سرمایه‌ی اجتماعی خوبی برخوردار نیست و وضعیت سازمان مذکور چندان مطلوب نیست، بنابراین نیاز است که مدیران در این خصوص اقدامات مؤثری را در راستای بهبود سرمایه‌ی اجتماعی انجام دهند. سرمایه‌ی اجتماعی ایجاد شده از جمله روابط و پیوندها، هنجارها و اعتماد در یک محیط خاص، اغلب می‌تواند از یک محیط اجتماعی به محیط اجتماعی دیگر انتقال داده شود و بدین ترتیب بر الگوی تبادل اجتماعی تأثیر گذارد. سازمان‌های اجتماعی مناسب می‌توانند یک شبکه‌ی بالقوه به افراد و منابع‌شان از جمله اطلاعات و دانش را فراهم کنند و از طریق ابعاد شناختی و رابطه‌ای سرمایه‌ی اجتماعی ممکن است انگیزش و قابلیت را برای تبادل تضمین کنند (۶).

نتایج تحلیل‌های آماری نشان داد میان سرمایه‌ی اجتماعی و ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت افراد رابطه‌ی معناداری وجود دارد. با نگاهی دقیق به دو سازه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی، می‌توان دریافت که حضور یا عدم حضور هر کدام از آن‌ها چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی می‌تواند در تعالی و رشد افراد و جامعه مؤثر باشد. پس می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی پدیده‌ای مدیریت‌پذیر است، به این معنا که می‌توان آن را بر اساس سیاست‌گذاری‌ها در حوزه‌های مشخصی در سازمان بازسازی یا به فرایند شکل‌گیری آن کمک کرد. این امر در صورتی ممکن است که مدیران عالی و سیاست‌گذاران سازمان، اطلاعات درستی از وضعیت موجود سرمایه‌ی اجتماعی در سازمان داشته باشند و نظر به اهمیت این موضوع، چنانچه مدیران در سطوح مختلف با این مفهوم آشنایی پیدا کنند می‌توانند با تقویت و بهره‌برداری مفید از آن بسیاری از هزینه‌ها را کاهش دهند و بر اساس آن اقدام به تغییرات

ساختاری و فرایندی در سازمان خود نمایند (۱۹) و از سوی دیگر اوقات فراغت و فعالیت‌های بدنی به عنوان یکی از اصلی‌ترین مولدهای سرمایه‌ی اجتماعی در سطح فردی و سازمانی می‌تواند راهکاری مطمئن برای ارتقای سطح سرمایه‌ی اجتماعی پیش روی مدیران و متولیان سازمان‌ها باشد.

به‌طور کلی باتوجه به یافته‌ها نتایج این تحقیق با پژوهش‌های غفاری (۱۱)، پاسا مهر و جسمانی (۱۲)، هزار جریبی و مرروخی (۲۰)، Linstrom و همکاران (۱۶)، Mummery و همکاران (۲۱) و Ball و همکاران (۲۲) هماهنگ و هم‌سو است، ولی با تحقیقات Seippel (۲۳) قدری مغایرت دارد. غفاری در پژوهش خود با عنوان تعامل بین سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت، به نتایج مشابه دست یافته بود. همچنین نتایج این تحقیق با پژوهش هزار جریبی و مرروخی که به بررسی شاخص‌های رفاه اجتماعی از جمله اوقات فراغت پرداخته بودند هم‌سو بود (۱۱). تحقیقات پاسا مهر و جسمانی با عنوان نقش سرمایه‌ی اجتماعی بر مصرف، نشان داد افراد با پایگاه اقتصادی، اجتماعی بالا تمایل کم‌تری به مصرف ورزش دارند که با نتایج این پژوهش هم‌سو می‌باشد (۱۲). همچنین یافته‌ها با تحقیق Linstrom و همکاران با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی یکسان بود (۱۶). آن‌ها نشان دادند رابطه‌ی مثبت و معناداری بین سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی وجود دارد. گرچه نتایج از ارتباط سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت گواهی می‌دهد اما تحقیق Seippel با عنوان ورزش و سرمایه‌ی اجتماعی نشان داد بین مؤلفه‌ی اعتماد سرمایه‌ی اجتماعی و ورزش رابطه‌ی معناداری وجود دارد که در این پژوهش با توجه به تحلیل داده‌ها، ارتباطی بین این دو سازه وجود ندارد. گرچه سیپل اشاره می‌کند که مؤلفه‌ی اعتماد در سرمایه‌ی اجتماعی به‌واسطه‌ی شرکت در ورزش و فعالیت‌های گروهی شکل می‌گیرد (۲۳). نتایج تحقیقات Mummery و همکاران در برخی از موارد با این پژوهش هم‌سو بود. آن‌ها دریافتند مؤلفه‌های (مشارکت اجتماعی، هنجارهای اجتماعی، تعهد و اعتماد) سرمایه‌ی اجتماعی با فعالیت‌های بدنی در اوقات

ارتباط متقابل، مشارکت و تعهد افراد گردد. سازمان‌هایی که در صدد راهکارهای برای بهبود سطح سرمایه‌ی اجتماعی اعضای خود و به دنبال آن افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی سازمانی هستند، می‌توانند مانند بسیاری از کشورها و سازمان‌های بزرگ جهان با استفاده از اهرم ورزش به این مهم دست یابند (۱۳) و این هدف دست‌یافتنی نیست مگر با برنامه‌ریزی دقیق و ایجاد شرایط و امکانات مناسب برای افراد جهت شرکت در فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت.

پیشنهادها

- یافته‌های پژوهش نشان داد سطح سرمایه‌ی اجتماعی سازمانی نزد دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کمی بالاتر از سطح متوسط می‌باشد که وضعیت خوبی را نشان نمی‌دهد. با توجه به وجود روش‌هایی برای افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی، مدیران سازمان می‌توانند با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی نسبت به این مهم اقدام نمایند.

- یافته‌ها نشان داد میزان اوقات فراغت فیزیکی افراد سازمان نیز کمی بالاتر از سطح متوسط می‌باشد. مدیران می‌توانند با بررسی عوامل مؤثر بر میزان فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت افراد سازمان، شرایط مناسبی برای بهبود و افزایش سطح اوقات فراغت فیزیکی فراهم سازند.

- با توجه به نتایج این پژوهش و مطالعات مشابه، می‌توان به درستی دریافت که اوقات فراغت فیزیکی یکی از مطمئن‌ترین و مناسب‌ترین روش‌های افزایش و حتی ایجاد سرمایه‌ی اجتماعی و به دنبال آن افزایش بهره‌وری سازمان است. مدیران و متولیان سازمان می‌توانند با نگاهی ویژه به فعالیت‌های بدنی و اوقات فراغت فیزیکی و تدوین برنامه‌های مؤثر و کاربردی به مهم دست یابند.

تشکر و قدردانی

شایسته است که از کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که در جهت تحقق اهداف این پژوهش کمال همکاری را با پژوهشگران نموده‌اند، صمیمانه سپاس‌گزاری شود.

فراغت ارتباط معناداری دارد (۲۱). هم‌چنین پژوهش Ball با عنوان سرمایه‌ی اجتماعی، جرم و جنایت و فعالیت‌های بدنی، نشان داد ورزش می‌تواند باعث ارتقای سطح سرمایه‌ی اجتماعی و خصوصاً بهبود هنجارهای اجتماعی در زنان شود و از سوی دیگر باعث کاهش جرم و جنایت و بزهکاری افراد شود (۲۲).

نتیجه‌گیری

با نگاهی دقیق به دو سازه‌ی سرمایه‌ی اجتماعی و اوقات فراغت فیزیکی، می‌توان دریافت که حضور یا عدم حضور هر کدام از آن‌ها چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی می‌تواند در تعالی و رشد افراد و جامعه مؤثر باشد. پس می‌توان گفت سرمایه‌ی اجتماعی پدیده‌ای مدیریت‌پذیر است، به این معنا که می‌توان آن را بر اساس سیاست‌گذاری‌ها در حوزه‌های مشخصی در سازمان بازسازی یا به فرایند شکل‌گیری آن کمک کرد. این امر در صورتی ممکن است که مدیران عالی و سیاست‌گذاران سازمان، اطلاعات درستی از وضعیت موجود سرمایه‌ی اجتماعی در سازمان داشته باشند و نظر به اهمیت این موضوع، چنان‌چه مدیران در سطوح مختلف با این مفهوم آشنایی پیدا کنند می‌توانند با تقویت و بهره‌برداری مفید از آن بسیاری از هزینه‌ها را کاهش دهند و بر اساس آن اقدام به تغییرات ساختاری و فرایندی در سازمان خود نمایند (۶) و از سوی دیگر اوقات فراغت و فعالیت‌های بدنی به عنوان یکی از اصلی‌ترین مولدهای سرمایه‌ی اجتماعی در سطح فردی و سازمانی می‌تواند راهکاری مطمئن برای ارتقای سطح سرمایه‌ی اجتماعی پیش‌روی مدیران و متولیان سازمان‌ها باشد.

ورزش و فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت و شرکت فرد در فعالیت‌های گروهی و عضویت در آن‌ها شرایطی را فراهم می‌سازد تا فرد با تعامل و برقراری ارتباط با سایر افراد و احساس تعلق به گروه، منافع و مصالح جمع را محترم بشمارد. این چنین فعالیت‌ها می‌تواند باعث افزایش سطح سرمایه‌ی اجتماعی و مؤلفه‌های آن نظیر اعتماد، هنجارهای اجتماعی،

References

1. Jalali Farahani M. Leisure and Recreational Sports Management. Tehran: Tehran University; 2008. [In Persian]
2. Godarzi M, Asadi H. Analysis and the Type of Leisure Activities and Sport Professor at Tehran University. Harekat 2000; (4): 21-36. [In Persian]
3. Amin Anvar Kh. Education philosophy in leisure. Trans. Karimi Gh. Tehran, Iran: Farayez Tabestan; 2007. [In Persian]
4. Sheykhhalizadeh M. Leisure time. In: Sheykhhalizadeh M, Editor. General Physical Education. Tehran: Elm va Harakat; 2008. [In Persian]
5. Reyonold EC, MacLean JR, Deppe TR. Recreation and leisure time, the changing scene. 3th ed. Belmont, California: wadsworth publishing company; 1979: 1-10.
6. Alvani M. Management role in the development of social capital. Tadbir Journal 1999; 10(100): 29-32. [In Persian]
7. Putnam RD. Bowling alone: The collapse and revival of American community. New York: Simon and Schuster; 2000.
8. Skinner J, Zakus DH, Cowell J. Development through sport: Building Social Capital in disadvantage communities. Sport Management Review 2008; 11(3): 253-75.
9. Sharepor M, Hoseinirad A. The relationship between social capital and sports participation. Harakat Journal 2009; (37): 131-53. [In Persian]
10. Hemingway JL. Leisure, Social capital and Democratic Citizenship. Journal of leisure research 1999; 31(2): 150.
11. Ghafari GH. Interaction between social capital and young people Leisure. Young People Studies 2009; 13: 77. [In Persian]
12. Parsamehr M, Jesmani S. The role of social capital on Sport consumption. Journal of Research in sport management and motor behavior 2011; 1(1): 73-84. [In Persian]
13. Ward A, Tampubolon G. Social Capital, Networks and Leisure Consumption. The Sociological Review 2002; 50(2): 155-80.
14. Downward P, Pawlowski T, Raseiute S. Sport, Trust and Social Capital. Proceeding of the XIII and III ESEA Conferences on sport Economies; 2011 May 17-18; Prague, Czech Republic; 2011.
15. Collins M, Holmes K, Slater A. Sport, Leisure, Culture and Social Capital. Washington, DC: LSA Publication; 2007.
16. Linstrom M. Social capital, desire to increase physical activity and leisure time physical activity. Public Health 2011; 125(7): 442-7.
17. Legh-Jones H, Moore S. Network social capital, social participation, and physical inactivity in an urban adult population. Social Science and Medicine 2012; 74(9): 1362-7.
18. Krishna A, Shrader E. Social capital assessment tool. Proceeding of the Conference on social Capital and Poverty Reduction; 1999 June 22-24: 142-9.
19. Mora IR, Fuentes IA, Sentis IV. leisure – times physical activity of first-year students in 3 health science department. An Med interna 1997; 14(12): 620-4.
20. Hezarjeribi J, Mardokh Rohani E. The relationship between social welfare and social investment in the Sanandaj City. Journal of Applied Sociology 2012; 23(1): 34-50. [In Persian]
21. Mummery WK, Lauder W, Schofield G, Caperchione C. Associations between physical inactivity and a measure of social capital in a sample of Queensland adults. Journal of Science and Medicine in Sport 2008; 11(3): 308-15.
22. Ball K, Cleland V, Timperio A, Salmon J, Giles-Corti B, Crawford D. Love thy neighbour? Associations of social capital and crime with physical activity amongst women. Social Science and Medicine 2010; 71(4): 807-14.
23. Seippel O. Sports in Civil Society: Networks, Social Capital and Influence. European Sociological Review 2007; 24(1): 69-80.

The Relationship between Social Capital and the Way of Spending Leisure Time, Based on Physical Activities*

Jahangir Karimian¹; Taghi Agha Hosseini²; Shahram Aroufzadeh³;
Seyed Mortaza Mousavi Nafchi⁴

Original Article

Abstract

Introduction: Today, social capital is a need in society. Also, leisure time and physical activities are among the most important productive sources of social capital which has noticed nowadays. This survey studies the relationship between social capital and physical leisure time of faculty members of Esfahan University of Medical Sciences.

Methods: Descriptive correlation method is used in this study. Two questionnaires are used for data collection. Social capital questionnaire is based on SCOT Model. Also, leisure time questionnaire made by researcher which Face and content validity of it was verified by experts. Reliability coefficients by using Cornbrash's alpha coefficients were calculated at 0.92 and 0.82 respectively. Sample populations measured by Khan's Formula, they are 150 people that were selected as sample using multiple cluster sampling by taking the sex and college into consideration as variables.

Results: According to the findings there is a direct relationship between a combination of social capital parameters (include commitment, attitude, trust, participation, mutual relationship, social norm and unity) with the way of spending physical leisure time. ($R = 0.0659$, $Pvalue = 0.001$). From among the parameters commitment is the only parameter which is significant with Beta coefficient ($B = 0.293$, $Pvalue = 0.044$) and social norms with Beta coefficient ($B = 0.196$, $Pvalue = 0.047$), but the rest are not significant.

Conclusion: Playing sport and doing physical activities in the leisure time and also taking part in group activities and their membership provide a situation for people to respect the group interests through communication. Such activities can cause the level of social capital and its factors to be increased.

Keywords: Social Capital; Exertion; Leisure Activities

Received: 12 Mar, 2013

Accepted: 26 Nov, 2013

Citation: Karimian J, Agha Hosseini T, Aroufzadeh S, Mousavi Nafchi SM. **The Relationship between Social Capital and the Way of Spending Leisure Time, Based on Physical Activities.** Health Inf Manage 2014; 11(2): 259.

* This article is derived from a research project (No. 221252) funded by Isfahan University of Medical Sciences and MSc thesis.

1- Associate Professor, Physical Sciences Planning Management, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

2- Assistant Professor, Educational Management, Shahid Bahonar University of Isfahan, Isfahan, Iran

3- Assistant Professor, Physical Sciences, Shahid Bahonar University of Isfahan, Isfahan, Iran

4- MSc, Physical Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran (Corresponding Author) Email: mrtzmsv@gmail.com